

BURSA MİSİ KÖYÜ CUMHURİYET DÖNEMİ GELENEKSEL EVLERİ

Adil Mesut Acar

Giriş

Antik kaynaklarda Bursa şehrinin batı bölgesinde, Olympos (Uludağ) Dağına en yakın yerlerden birinde, Odrysse (Nilüfer) Çayının yukarı bölgelerinde, manastırın olduğu Atroa ovasından bahsedilmektedir. Atroa'nın Olympos eteklerine uzanan bir ova olduğu düşünülmektedir. Bir başka kaynakta Atroa'nın Bursa'nın güneybatısında yer aldığı ve Doğu Roma döneminde Meson olarak isimlendirilmiş yerleşimin günümüzde Misi Köyü olduğu sanılmaktadır¹.

Dünyada ilk defa batıdan doğuya M.Ö. 2 binlerde giden, Trakya milletlerinden olan, Mysler, Trakya Bölgesinden İstanbul'a gelmişlerdir. Burada bir süre yaşayan Mysler, M.Ö. 1800'lü yıllarda Bursa'ya göç ederek Misipolis şehrini kurmuşlardır². Bugünkü Misi Köyünün isminin Mysialılardan geldiği sanılmaktadır³. Roma İmparatorluğu hâkim oluncaya kadar antik dönemde Mysia adını verdikleri bölgede Mysler egemenlik kurmuşlardır. Roma İmp. geldikten sonra onların himayesinde yaşamaya başlamışlardır. Roma ikiye ayrıldıktan sonra Doğu Roma İmp.'nun etkisinde M.S. 5. yy.'a kadar yaşadıkları bilinmektedir⁴.

Pagan inanca sahip Roma'nın yeni Hristiyan olan insanlara çeşitli baskılar yapmasından dolayı, Roma'dan kaçıp 85 kişiyle Keşiş Alex M.S. 183'te

¹ Mustafa Şahin, "Misi (Gümüştepe)", *Misi'den Gümüştepe'ye*, ed. Engin Özendes, Nilüfer Belediyesi Yayınları, 2022, s. 9.

² Nilüfer Kaymakamlığı, Misi Köyü; <http://www.nilufer.gov.tr/misi-koyu> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

³ Neslihan Dostoğlu, "Misi: Gümüş Nehir'in Kıyısında, "Gümüş Tepe"nin Eteklerinde", *Mimarlık Dergisi*, 2012, S. 367; <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&-DergiSayi=381&RecID=2990> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

⁴ Mustafa Şahin, *Bursa ve İlçeleri Arkeolojik Kültür Envanteri III - Nilüfer İlçesi II*, Nilüfer Belediyesi Yayınları, 2017, s. 180.

Misi'ye gelmiştir⁵. Misi'de Misipolis Manastırını yaptırdığı bilinmektedir. 183 yılı itibariyle 3 adet yazılan İncil hakkında manastırda tartışmalar yapılmıştır. Bu İncillerden birinin, günümüzde kalıntıları kalmış olan, manastırda gömülü olduğu düşünülmektedir⁶.

Keşiş Alex ve diğer keşişlerin Misi Köyü başta olmak üzere Uludağ'a yerleşmelerinden dolayı, Uludağ uzun bir süre Keşiş Dağı olarak isimlendirilmiştir. Keşişlerin Misi Köyünü ve Uludağ'ı mesken tutmasından dolayı, bu bölge Hristiyanlığın dini merkezlerinden biri haline gelmiştir. 1316 yılında Orhan Gazi, Misi Köyünün konumundan ve gelebilecek tehlikelere karşı aynı zamanda Bursa'nın fethine giden yolu açmak için, Misi Köyü'nü ve çevresini fethetmiştir⁷. Misi Köyünün Bursa'dan önce fethedilmesi, Misinin konumunun çok önemli olduğunun göstergesidir⁸. Fetihle birlikte Misi'de kale inşa edilerek Misi'nin korunması güçlendirilmiştir. Misi'nin, Bursa'nın fethine kadar geçen zamanda, 10 yıl süreyle başkentlik yaptığı söylenilmektedir⁹. Fakat buna yönelik herhangi bir belgeye veya bulguya ulaşılmamıştır¹⁰. Günümüzde Misi'de inşa edilen kalenin kalıntıları mevcuttur.

Misi'nin fethinden sonra iskân politikası burada da uygulanmış ve Türk aileler yerleştirilmiştir. Misi Köyünde 14. yy.'dan 19. yy.'ın ikinci yarısına kadar inşa edilen evler günümüze ulaşamamıştır. Bursa'nın 3'te 2'sini yok eden, 1855 depreminden sonra yapılan evler ulaşabilmiştir. Osmanlı Dönemi Evleri 19. yy. 2. yarısından sonra inşa edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi Evleri ise 1923 – 1930 arasına tarihlendirilmektedir¹¹.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma ile ilgili önce Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan sonra da Nilüfer Belediyesinden gerekli bilgi ve belge toplanmıştır. Bursa ve Misi Köyü ile alakalı benzer veya aynı konuda yapılan çeşitli makaleler ve tezler incelenmiştir. Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun tescillediği listede yer alan evlerin günümüzdeki durumları yerinde tespit edilmiştir.

⁵ Nilüfer Kaymakamlığı, Misi Köyü; <http://www.nilufer.gov.tr/misi-koyu> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

⁶ Onur Ulutaş, *Nilüfer'in Hikayesi*, Nilüfer Belediyesi Yayınları, 2014, s. 226.

⁷ Şahin, *Nilüfer İlçesi II*, s. 180 – 181.

⁸ Neslihan Dostoğlu, Çiğdem Yücel, Z. Sevgen Perker, "Misi'de Kentsel Duyarlılık Projeleri", *Yapı Dergisi*, 2007, S. 304, s. 45.

⁹ Bursa'da Kültür, Nilüfer'in Tarihi; http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

¹⁰ Nilüfer Kaymakamlığı, Misi Köyü; <http://www.nilufer.gov.tr/misi-koyu> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

¹¹ Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (BKVKBK) Arşivi

Bölge Koruma Kurulu'ndan ve Nilüfer İlçe Belediyesi'nden belgeler elde edildikten sonra, tescilli evlerin Misi Köyündeki konumları tespit edilmiştir. Tespit neticesinde tescilli evlerin fotoğrafları çekilmiştir. Restorasyon uygulaması gerçekleştirilen evlerin proje bilgileri mimarlık ofislerinden ve mimarlardan temin edilmiştir. Proje bilgilerinden yola çıkarak evlerin plan ve mimarisi hakkında detaylara ulaşılmıştır.

Misi Köyü Cumhuriyet Dönemi Evleri

Misi evleri eski yerleşim yeri olan caminin çevresine yerleştirilmiştir. Bundan dolayı caminin olduğu bölge halk tarafından eski mahalle veya eski yerleşim yeri olarak tanımlanmıştır. Misi Köyündeki evlerden bazıları geçmişte yaşanan deprem, yangın gibi afet durumlarından dolayı günümüze gelememiştir. Misi Köyü evleri; 20. yy. başına tarihlendirilmektedir. Evlerin tarihi Bölge Koruma Kurulu'nun tescil kararlarından ve yapıların mimarisinden edinilerek çıkartılmıştır.

Çalışma kapsamında 6 adet Cumhuriyet Dönemi Evi incelenmiştir. Evlerden 4 adedi kamuya 2 adedi özel mülkiyete aittir. Kamuya ait 4 adet ev restore edilerek çeşitli işlevlik kazandırılmıştır. Bunlar; Nilüfer Sanat Evi, Misi Fotoğraf Müzesi, Misi Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi ile Misi İpek Evi'dir.

Özel mülkiyete ait 2 ev de restore edilmiştir. Bu sayede özel mülk sahipleri de tescilli evlerin aslına uygun bir şekilde restorasyonlarını yaptırarak evlerin yıkılmasını engellemiş, korunmasını ve yenilenmesini gerçekleştirip, geleceğe aktarılmasını sağlamışlardır.

Bursa'daki evler ahşap çatma veya ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir. Zemin katlar taş, üst katlar ise ahşap karkas arası tuğla dolgu yöntemi kullanılmıştır. Tuğla yerine zaman içinde kerpiç tercih edilmiştir. Duvar yüzeyleri ise bağdadi adı verilen örtü ile sıvanmıştır¹². Bursa evlerinde olduğu gibi, Misi evlerinde de ahşap çatma sistem tercih edilmiştir. Zemin katlar taş, üst katlar ise ahşap karkasla yapılmıştır¹³.

16. yy.'dan beri Bursa Evlerinde dış sofalı plan tipi en çok tercih edilen plan olmuştur. 16. yy.'dan kalan Bursa Saray Önü Mahallesindeki Ev, 17. yy.' ait olan Bursa Halıcı İzzet Evi, Bursa Adliye (günümüzde Kent Müzesi) Arkasındaki Ev, Bursa Bitli Ev, yakın zamanda yıkılan Mudanya Hasan Ağa ve Halil Ağa Evleri, Mudanya Kenan Doğruöz Evi, Bursa Muradiye Evi, 18.

¹² Engin Yenal, *Osmanlı (Baş) Kenti Bursa*, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, 2013, s. 167.

¹³ Engin Güneş, *Gümüştepe (Misi) Köyünde Yer Alan Sivil Mimarlık Örneklerinin İncelenmesi ve Restorasyon Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1990, s. 22.

yy.'a tarihlendirilen Bursa Azabbey Camii Yanındaki Ev, Yenişehir Şemaki Evi, Bursa Haraççıoğlu Konağı, 19. yy. yapılarından Bursa Muradiye Abdulvahap Evi gibi evler dış sofalı plan tipinde inşa edilmiştir¹⁴. Misi Köyündeki incelenen kamuya ait 4 adet evden Nilüfer Sanat Evi, Misi Fotoğraf Müzesi, Misi Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi ile Misi İpek Evi ve Özel Mülkiyetlere Ait 2 adet ev olmak üzere, toplamda 6 adet ev, Bursa'ya özgü dış sofalı plan tipli olarak yapılmıştır.

Özel Mülkiyetlere Ait 2 adet ev ile Misi Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi 2 katlı, Nilüfer Sanat Evi, Misi Fotoğraf Müzesi ve Misi İpek Evi ise 3 katlıdır. 3 katlı olan Nilüfer Sanat Evi, Misi Fotoğraf Müzesi ve Misi İpek Evi bodrum, zemin ve 1. kat şeklinde inşa edilmiştir. Evlerden Özel Mülkiyete Ait 1 adet ile Misi Fotoğraf Müzesi ve Misi İpek Evleri tek, Özel Mülkiyete Ait 1 adet ev ile Misi Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi çift ve Nilüfer Sanat Evi ise üç cephelidir. Marmara Bölgesinde ulaşımı en kolay malzeme olan ahşap başta olmak üzere, taş ve kerpiç evlerin inşasında kullanılmıştır. Toprak malzeme ise zemin ve bazı duvar dolgularında tercih edilmiştir. Misi'deki evlerden Özel Mülkiyete ait bir adet ev 2 odalıdır. Özel Mülkiyete ait 1 adet ev ve Kamuya ait Misi İpek Evi 3'er odalıdır. Kamuya ait Nilüfer Sanat Evi, Misi Fotoğraf Müzesi ve Misi Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi'nin olduğu evler 5'er odalıdır.

Misi'deki Cumhuriyet Dönemi Evleri 1923 – 1930 yıllarında dönemin getirdiği şartlara göre yapılmışlardır. 19. yy.'ın yeniliklerinden olan evlerin sokakla bütünleşmesi uygulaması devam etmiştir. Evlerde 19. yy.'daki gibi sokak, sofa, oda ve bahçe olarak planlanmıştır.

Bursa'daki geleneksel evler 3 farklı tipte tasarlanmıştır. Bu tiplerden biri olan sokağa oturulmuş evlerdir. Evlerin ön cepheleri sokakla bütünleştirilmiş ve bahçe arka cepheye konumlandırılmıştır¹⁵. Misi evlerinin geneli, Bursa'daki geleneksel evler gibi, ön cepheleri sokak kısmına yerleştirilerek, bahçe arka cephede yer alacak şekilde düzenlenmiştir.

Bursa'daki bir başka ev tipi bahçenin yan kısımda olacak şekilde planlanmasıdır¹⁶. Misi'de Cumhuriyet Dönemi Evleri içinde bu tipe tek örnek Özel Mülkiyete Ait 1 adet evdir. Bahçe yan tarafta yer alarak, evin giriş ve bahçe kısmı sokak cephesine konumlandırılmıştır. Sokak cephesinden bahçeye ikinci giriş kapısı yapılarak, eve ayrıca bahçeden de giriş sağlanmıştır. Misi

¹⁴ Sedat Hakkı Eldem, *Türk Evi*, C.1, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984, s. 50, 64, 72, 82, 88, 95, 90, 100, 122, 126, 138, 206.

¹⁵ Leman Tomsu, *Bursa Evleri*, Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1950, s. 24.

¹⁶ Tomsu, a.g.e., s. 24.

Halk Odası ve Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi olarak kullanılan ev bahçe ortasına yerleştirilmiştir. Müstemilatı olan bu evin ön yan ve arka cephele-
rinde bahçeli olacak şekilde planlanmıştır. Misi Fotoğraf Müzesi olarak iş-
levlendirilen evde ise bir iç bahçe bulunmaktadır. Yapının zemin ile bodrum
katları arasında geçişi bu iç bahçe sağlamaktadır. Nilüfer Sanat Evi ile Misi
İpek Evi'nin arka cephelerinde bahçesi vardır. Diğerlerinden farklı olarak bu
bahçelerin duvarları yapılarak mahremiyet ön plana çıkartılmıştır.

Mahremiyetin önemli olduğu bir diğer husus da pencere detaylarındadır.
Zemin katta pencereler mümkün olduğu kadar az sayıda tutularak mahre-
miyete önem verilmiştir. Bu bağlamda zemin kat pencereleri genelde küçük
boyutlarda yapılmıştır. Evin aydınlık olması için üst katta ise çok sayıda pen-
cere kullanılmıştır.¹⁷

Misi Cumhuriyet Dönemi Evleri birinci ulusal mimarlığın gerekliliklerine
göre yapıldığından süsleme açısından oldukça sadedir. Bunun sebebi hem
birinci ulusal mimarlık akımının özelliklerinden hem de geçmişte yaşanan
olumsuzluklardan kaynaklanmıştır. 1923 - 30 yıllarında inşa edilen, dönemi-
ne ait özellikleri taşıyan ve yansıtan bu evler, Misi Köyündeki Cumhuriyet
Dönemi geleneksel ev mimarisini meydana getirmişlerdir.

Tablo 1: Misi Köyü Cumhuriyet Dönemi Evleri Genel Özellikleri

ADI	KAT	CEPHE	MALZEME	MEVCUT DURUMU	PLAN TİPİ	ODA	KONUM
Nilüfer Sanat Evi	3	3	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	5	Bayramyeri Sk No: 13
Özel Mülkiyet Evi 1	2	2	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	2	Bilim Sk No: 1
Misi Fotoğraf Müzesi	3	1	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	5	Dere Sk No: 2 / 1
Misi Halk Odası	2	2	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	5	Misi Cd. No: 2
Misi İpek Evi	3	1	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	3	Pınar Cd. No: 16 / 1
Özel Mülkiyet Evi 2	2	1	Ahşap, taş, kerpiç	Ayakta, Restore edilmiş	Dış Sofalı	3	Pınar Cd. No: 25

¹⁷ Engin Güneş, *a.g.e.*, s. 22

Misi Köyü Cumhuriyet Dönemi Evleri Genel Görünümleri

Resim 1: Nilüfer Sanat Evi **Resim 2:** Özel Mülkiyete Ait Ev 1

Resim 3: Misi Fotoğraf Müzesi **Resim 4:** Misi Halk Odası & Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi

Resim 5: Misi Halk Odası Diğer Bina **Resim 6:** Misi İpek Evi

Resim 7: Misi İpek Evi Giriş Kapısı ve Zemin Kat **Resim 8:** Özel Mülkiyete Ait Ev 2

Sonuç ve Öneriler

Yaklaşık 4 bin yıl öncesine dayanan bir tarihi olduğu düşünülen, Orhan Gazi tarafından 1316 yılında Bursa'nın fethine kolaylık olması için fethedilen, Misi Köyündeki Cumhuriyet Dönemi Evleri üzerine bir çalışma yapılmıştır.

19. yy.'daki gibi evlerin ön cephesi sokakla bütünleşmiştir. Genelde arka cephelerinde bahçe yer almaktadır. Ahşap karkas tekniğinde, ahşap, kerpiç ve taş ile zemin ve üst kat olmak üzere iki ve bodrum, zemin ve üst kat olmak üzere üç katlı olacak şekilde inşa edilmiş olan evler, Geleneksel Türk Evine göre yapılmışlardır. Evler, Türk Evinde en çok tercih edilen, dış sofalı plan tipinde inşa edilmiştir. Evlerin zemin katları kışlık, üst katları ise yazlık olarak düzenlenmiştir.

Anadolu'nun diğer bölgelerinde yer alan geleneksel evler ile plan, malzeme, cephe ve süsleme açısından kıyaslandığında, Misi Köyü Cumhuriyet Dönemi Evlerinin, Geleneksel Türk Evi özellikleriyle inşa edildikleri, yapılan bu çalışma neticesinde, ortaya konmuştur.

Bu çalışma kapsamında ilk kez Sanat Tarihi çerçevesinden incelenen bu evler, geleneksel Türk Ev mimarisinde ve Sanat Tarihinde önemli bir yere sahip oldukları anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular evlerin hem mimari özellikleri hem de tarihi kültürel değerleri açısından Sanat Tarihi'ne katkı sağlayacak nitelikte olduğunu göstermektedir.

Misi Köyünde tespiti yapıp tescillenmiş evlerin haricinde, henüz tescil edilmemiş evler de vardır. Tescil edilecek evlerle birlikte, tescilli olan evlerden fiziksel bütünlüğünü kaybetmiş, kısmen harabe olan veya tamamen yıkılıp evlerin rölöve ve restitüsyon projelerinin hazırlanarak restorasyon veya rekonstrüksiyon ile evlerin yeniden ayağa kaldırılması gerekir. Bu uygulamalar sayesinde Misi Köyünün tarihi dokunun korunması, Geleneksel Türk Ev Mimarisinin yaşatılması ve kültürel sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir.

Restorasyon ve/veya rekonstrüksiyon uygulamaları ile yeniden ayağa kaldırılan Geleneksel Türk Evleri, Misi'ye kültür, turizm ve ekonomik katkılar sağlayabilir. Geçmiş dönemlerde kırsal bölgelerde yaygın olan misafir evleri tarzında konukevleri yapılarak işlevsellik kazandırılabilir. Ayrıca ziyaretçilerin yoğun bir şekilde geldiği Misi'de geleneksel mimari dokunun korunarak yapılacak konaklama amaçlı butik otellerin bölgenin kültür, turizm ve ekonomisine doğrudan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tescilli veya tescil edilecek evlerden biri restorasyon sonrası kültürel ve eğitsel işlevlerle değerlendirilebilir. Restore edilen bir ev Misi Köyü Kütüphanesi veya Mysia Kütüphanesi ismiyle bir araştırma ve bilgi merkezi haline getirilebilir. Bu kütüphane; Misi Köyünün tarihi geçmişine, antik dönemdeki Mysia Bölgesine ve bölge hakkında her türlü kitap, tez, makale, arkeolojik bulgular vb. gibi akademik çalışmaların yer aldığı herkesin bilgi edinebileceği önemli bir yapı haline getirilebilir.

Misi üzümü yakın geçmişte çok önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Misi üzümüne bağlı olarak üzüm yetiştiriciliği yeniden canlandırılabilir ve buna yönelik tescilli veya tescil edilecek geleneksel evlerden bağ evleri yapılarak, Misi'nin kültürü yaşatılabilir. Böylelikle tarihi M.Ö. 2 bin yılına uzanan antik Mysia bölgesinin merkez yerleşiminde bulunan Misi Köyü, yalnızca mimari ve tarihsel değerleriyle değil, aynı zamanda yaşayan kültür mirası olarak önemli bir cazibe merkezi haline getirilebilir.

Kaynakça

- Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (BKVKBK) Arşivi
 Dostoğlu, Neslihan, "Misi: Gümüş Nehir'in Kıyısında, Gümüş Tepe'nin Eteklerinde", *Mimarlık Dergisi*, (2012), Sayı 367; <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=381&RecID=2990> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)
 Dostoğlu, Neslihan, Yücel, Çiğdem, Perker, Z. Sevgen, "Misi'de Kentsel Duyarlılık Projeleri", *Yapı Dergisi*, (2007), Sayı 304, s. 44 - 47.
 Eldem, Sedat Hakkı, *Türk Evi*, C.1, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul, (1984).
 Güneş, Engin, *Gümüştepe (Misi) Köyünde Yer Alan Sivil Mimarlık Örneklerinin İncelenmesi ve Restorasyon Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (1990).
 Şahin, Mustafa, *Bursa ve İlçeleri Arkeolojik Kültür Envanteri III - Nilüfer İlçesi II*, Nilüfer Belediyesi Yayınları, Bursa, (2017).
 Şahin, Mustafa, "Misi (Gümüştepe)", *Misi'den Gümüştepe'ye*, ed. Engin Özendes, Nilüfer Belediyesi Yayınları, Bursa, (2022), s. 9 - 27.
 Tomsu, Leman, *Bursa Evleri*, Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul, (1950).
 Ulutaş, Onur, *Nilüfer'in Hikâyesi*, Nilüfer Belediyesi Yayınları, Bursa, (2014).
 Yenal, Engin, *Osmanlı (Baş) Kenti Bursa*, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, (2013).
 Bursa'da Kültür, Nilüfer'in Tarihi; http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm (Erişim Tarihi: 13.09.2025)
 Nilüfer Kaymakamlığı, Misi Köyü; <http://www.nilufer.gov.tr/misi-koyu> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)